

Bostadsutskottets betänkande**1984/85:11****om anslag till allmänna samlingslokaler (prop. 1984/85:100 delvis)****1 Propositionen**

Regeringen har i proposition 1984/85:100 bilaga 13 (bostadsdepartementet) under litt. B 10–12. (s. 74–81) föreslagit riksdagen att

1. medge att beslut om anordnings- och inventariebidrag samt lån till allmänna samlingslokaler under budgetåret 1985/86 meddelas inom en ram av 30 000 000 kr., varav högst 20 000 000 kr. får tas i anspråk för bidrag,

2. medge att den under 1 angivna ramen får överskridas om det behövs av sysselsättningsskäl,

3. medge att beslut om upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler meddelas inom en ram av 24 000 000 kr. under budgetåret 1985/86,

4. medge att den under 3 angivna ramen överskrids om det behövs av sysselsättningsskäl,

5. medge att beslut om energisparbidrag för vissa lokaler m. m. meddelas inom en ram av 4 200 000 kr. under budgetåret 1985/86,

6. under elfte huvudtiteln för budgetåret 1985/86 anvisa

a) till Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler ett förslagsanslag av 73 000 000 kr.,

b) till Lån till allmänna samlingslokaler ett förslagsanslag av 25 000 000 kr.,

c) till Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler m. m. ett förslagsanslag av 85 000 000 kr.

2 Motionerna

Utskottet behandlar i detta sammanhang motionerna 1984/85:

1474 av Thure Jadestig och Göran Magnusson (båda s) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att bestämmelserna om stöd för handikappanpassning i allmänna samlingslokaler skall utvidgas att gälla även föreningsägda kursgårdar,

2139 av Rolf Dahlberg m. fl. (m) vari såvitt nu är i fråga hemställs

11. att riksdagen beslutar att avveckla lån och bidrag till samlingslokaler fr. o. m. den 1 juli 1985,

12. att riksdagen beslutar att under anslaget B 10 Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 70 000 000 kr.,

13. att riksdagen beslutar att under anslaget B 12 Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler m. m. för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 66 000 000 kr.,

19. att riksdagen beslutar att avslå förslaget att anslag under --- B 10 och B 12 får överskridas av sysselsättningsskäl (yrkandet i övrigt behandlas i betänkandet BoU 1984/85:13).

2143 av Agne Hansson m. fl. (c, s, fp) vari hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om stödet till allmänna samlingslokaler,

2801 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari såvitt nu är i fråga hemställs

30. att riksdagen beslutar att ej bemyndiga regeringen höja ramen för anordnings- och inventariebidrag, lån till allmänna samlingslokaler och upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler.

3 Utskottet

3.1 Samlingslokalstödet inriktning m. m.

Med hänvisning till den tämligen goda tillgången på välutrustade samlingslokaler och till en hårt ansträngd offentlig ekonomi läggs i motion 2139 (m) yrkande 11 fram förslag om en *avveckling av stödet till allmänna samlingslokaler* fr. o. m. den 1 juli 1985. Enligt motionärerna har anskaffandet och upprustningen av de allmänna samlingslokalerna mycket på grund av det statliga stödet haft hög prioritet ute i kommunerna. Motionärerna ifrågasätter om inte ambitionerna varit alltför höga, då det visat sig att lokalerna utnyttjas dåligt.

Utskottet har under senare år vid flera tillfällen haft att ta ställning till motionsyrkanden om en avveckling av samlingslokalstödet (CU 1981/82:15 s. 2, CU 1982/83:15 s. 2 samt BoU 1983/84:20 s. 2). Dessa yrkanden har avstyrkts av utskottet och avslagits av riksdagen. Vad utskottet härvid anfört bl. a. om de allmänna samlingslokalernas betydelse i samhället och om statens ansvar i sammanhanget står fast. Det nu föreliggande motionsyrkandet avstyrks såvitt nu är i fråga med hänvisning till tidigare ställningstaganden. Enligt utskottets mening bör samhället även fortsättningsvis ge ett stöd som möjliggör att allmänna samlingslokaler kommer till stånd, förbättras och bevaras.

I motion 1474 (s) föreslås att *stöd till handikappanpassning i föreningsägda kursgårdar* skall kunna utgå enligt de bestämmelser som gäller för allmänna samlingslokaler. Enligt motionärerna bedrivs en betydande och viktig del av föreningslivets verksamhet numera på de egna kursgårdarna. Det anges angeläget att ingen utestängs från möjligheten att delta i denna verksamhet.

Handikappade har naturligtvis samma rättigheter som andra att kunna leva ett fritt och oberoende liv som ger möjlighet till självförverkligande och gemenskap med andra. Det är därför både viktigt och nödvändigt att miljön

så långt möjligt anpassas så att också personer med funktionsnedsättningar ges reella möjligheter att aktivt delta i förenings- och samhällslivet. Betydande insatser med detta uttalade syfte har gjorts från samhällets sida. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om de regler för handikappanpassning av bostäder och lokaler som nu gäller samt om samhällets ekonomiska stöd för olika handikappanpassningsåtgärder.

Enligt utskottets mening har bl. a. genom de ovan redovisade åtgärderna förutsättningar skapats för de handikappade att i ökad utsträckning ta del i såväl föreningsaktiviteter som andra gemensamma aktiviteter. I takt med att nya lokaler kommer till förbättras också tillgängligheten i lokalbeståndet. Även i samband med ombyggnad av olika lokaler sker inte sällan en ökad anpassning till de handikappades behov. Som motionärerna också erinrar om utgår numera statligt stöd för handikappbetingade åtgärder i allmänna samlingslokaler. Utskottet delar självfallet motionärernas uppfattning om det angelägna i att ingen på grund av handikapp uteslås från möjligheten att delta i föreningslivet. Utskottet kan emellertid inte tillstyrka förslaget i motionen om att ekonomiskt stöd för handikappanpassning av föreningsägda kursgårdar skall finansieras inom ramen för samlingslokalstödet bl. a. med hänsyn till de anspråk som redan nu ställs på samlingslokalstödet. Motion 1474 (s) avstyrks.

Inledningsvis framhålls i motion 2143 (c, s, fp) att de folkrörelseägda allmänna samlingslokalerna har spelat och fortfarande spelar en väsentlig roll i samhället. Motionärerna pekar på de fördelar som ligger i att folkrörelserna äger och förvaltar de allmänna samlingslokalerna jämfört med andra former av huvudmannaskap. Härvid framhålls särskilt den roll för de allmänna samlingslokalerna i vårt land som tre av riksorganisationerna för allmänna samlingslokaler – Bygdégårdarnas riksförbund, Folkets husföreningarnas riksorganisation samt Riksföreningen Våra gårdar – spelar. Med hänvisning härtill förordar motionärerna en *ökning av stödet till de tre riksorganisationernas verksamhet* inom ramen för ett oförändrat totalt samlingslokalstöd. I sammanhanget framhålls dessutom att behovet av centrala insatser har ökat under senare år bl. a. som en följd av de ramvidgningar som gjorts av sysselsättningsskäl.

Inom bostadsstyrelsen handläggs ärenden angående stöd till allmänna samlingslokaler av en särskild samlingslokaldelegation med av regeringen utsedda ledamöter. I delegationen ingår bl. a. företrädare för de fyra riksorganisationerna – Folkets husföreningarnas riksorganisation, Bygdégårdarnas riksförbund, Riksföreningen våra gårdar samt Folkparkernas centralorganisation. Delegationen handlägger ärenden om statligt stöd till allmänna samlingslokaler. Ärenden som gäller viktigare författningsfrågor eller frågor om anslagsframställning skall dock handläggas av bostadsstyrelsen. Delegationen yttrar sig emellertid till styrelsen i dessa fall. För verksamhetsbidragen till riksorganisationerna gäller att regeringen efter förslag från bostadsstyrelsen (samlingslokaldelegationen) fastställer fördel-

ningen av medlen mellan organisationerna. Bidraget till riksorganisationerna belastar anslaget Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler.

I budgetpropositionen föreslås sammanlagt 2,75 milj. kr. som bidrag till riksorganisationerna för samlingslokaler. Detta belopp motsvarar vad bostadsstyrelsen i enlighet med förslag från samlingslokaldelegationen i sin anslagsframställning för budgetåret 1985/86 begärt för ändamålet. Regeringsförslaget innebär även att Folkparkernas centralorganisation föreslås ingå i den bidragsberättigade kretsen av samlingslokaläggande riksorganisationer, och att bidraget räknats upp något.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts kan således konstateras att en viss uppräknings skett av bidraget till riksorganisationerna för samlingslokaler. Utskottet är inte berett förorda en ytterligare ökning av stödet till de tre ursprungliga riksorganisationernas verksamhet i enlighet med förslaget i motion 2143 (c, s, fp). Som ovan framgått överensstämmer regeringens förslag med samlingslokaldelegationens om stödets omfattning. Motionen avstyrks med hänvisning till vad utskottet ovan anförde. Vid en eventuell ramvidgning för samlingslokalstödet av sysselsättnings-skäl bör det enligt utskottets mening kunna övervägas huruvida ytterligare medel skall tillföras riksorganisationernas centrala verksamhet. Det bör ankomma på regeringen att överväga omfattningen och tidpunkten för en sådan eventuell ökning av bidraget.

3.2 Ramar och anslag

Vad i budgetpropositionen föreslagits om *ramar* för beslut om anordnings- och inventariebidrag samt lån, upprustningsbidrag m. m. samt energisparbidrag till allmänna samlingslokaler tillstyrks av utskottet. Motion 2139 (m) yrkande 11 avstyrks såvitt nu är i fråga med hänvisning till vad ovan (s. 2) anförts.

I budgetpropositionen begär regeringen dessutom ett riksdagens *bemyndigande att få överskrida ramarna av sysselsättnings-skäl* i vad gäller anordnings- och inventariebidrag samt lån och upprustningsbidrag. Enligt föredragande statsrådet bör den långsiktiga investeringsnivå som de ordinarie ramarna ger uttryck för kunna frångås när det behövs av sysselsättnings-skäl. Sådana ställningstaganden bör enligt statsrådet göras i ett samlat sysselsättningspolitiskt perspektiv.

I motion 2139 (m) framhålls att om medel till allmänna samlingslokaler – mot motionärernas vilja – även fortsättningsvis kommer att beviljas, så bör dock möjligheten att vidga ramarna av sysselsättnings-skäl inte finnas. Regeringen bör i stället i vanlig ordning genom särskild proposition förelägga riksdagen förslag härom. Endast därigenom kan enligt motionärerna riksdagen ges möjlighet att pröva långivningens omfattning. Med hänvisning härtill hemställs i motionens yrkande 19, såvitt nu är i fråga, att ramarna för anordnings- och inventariebidrag samt lån och upprustningsbidrag m. m. inte

skall få överskridas av sysselsättningsskäl.

Också i motion 2801 (fp) yrkande 30 hemställs att regeringen inte skall bemyndigas att vidga de aktuella ramarna av sysselsättningsskäl. Enligt motionärerna bör regeringen inte ges mandat att höja ramarna. Denna fråga bör underställas riksdagens prövning.

I motion 2143 (c, s, fp) förordas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen skall lämna regeringen begärda bemyndiganden att av sysselsättningsskäl vidga vissa ramar.

I budgetpropositionen framhålls att samhällets insatser för att främja investeringarna inom samlingslokalsektorn måste bli beroende av de samhällsekonomiska resurserna och sysselsättningsläget på byggarbetsmarknaden. Bostadsutskottet delar denna uppfattning liksom uppfattningen att den långsiktiga nivån som de ordinarie ramarna är uttryck för bör kunna frångås när det behövs av sysselsättningsskäl. Regeringen bör med hänsyn härtill lämnas det begärda bemyndigandet att vidga ramarna för anordnings- och inventariebidrag samt lån och upprustningsbidrag om det behövs av sysselsättningsskäl. Regeringsförslaget tillstyrks sålunda i denna del. Förslaget i motion 2143 (c, s, fp) är därmed tillgodosett i nu aktuell del. Motionerna 2139 (m) yrkande 19 såvitt nu är i fråga samt 2801 (fp) yrkande 30 avstyrks.

Avslutningsvis behandlar utskottet frågan om vissa *anslag* till allmänna samlingslokaler för budgetåret 1985/86.

Regeringen föreslår att till anordningsbidrag m. m. samt till upprustningsbidrag m. m. anvisas ett förslagsanslag av 73 resp. 85 milj. kr.

Med hänvisning till förslaget om en avveckling av samlingslokalstödet föreslås i motion 2139 (m) yrkandena 12 och 13 till anordningsbidrag m. m. ett anslag om 70 milj. kr. och till upprustningsbidrag m. m. ett anslag om 66 milj. kr.

De i motion 2139 (m) framförda förslagen om minskade anslag till allmänna samlingslokaler är en följd av motionärernas inställning i huvudfrågan; samlingslokalstödet skall avvecklas. Utskottet har ovan avstyrkt motionen i denna del. Med hänvisning härtill avstyrks motionen även såvitt nu är i fråga.

Vad i regeringsprotokollet föreslagits beträffande *anslag i övrigt* tillstyrks av utskottet.

3.3 Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *avveckling av stödet till allmänna samlingslokaler* att riksdagen avslår motion 1984/85:2139 yrkande 11 såvitt nu är i fråga,
2. beträffande *stöd till handikappanpassning i föreningsägda kursgårdar* att riksdagen avslår motion 1984/85:1474,

3. beträffande *ökning av stödet till vissa riksorganisationers verksamhet* att riksdagen avslår motion 1984/85:2143 såvitt nu är i fråga.
4. beträffande *ramar* att riksdagen med bifall till vad i regeringsprotokollet förordats och med avslag på motion 1984/85:2139 yrkande 11 såvitt nu är i fråga medger att beslut
 - a) om *anordnings- och inventariebidrag samt lån till allmänna samlingslokaler* under budgetåret 1985/86 får meddelas inom en ram av 30 000 000 kr., varav högst 20 000 000 kr. får tas i anspråk för bidrag,
 - b) om *upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler* får meddelas inom en ram av 24 000 000 kr. under budgetåret 1985/86,
 - c) om *energiparbidrag för vissa lokaler m. m.* får meddelas inom en ram av 4 200 000 kr. under budgetåret 1985/86.
5. beträffande *bemyndigande att få överskrida ramarna av sysselsättningsskäl* att riksdagen med bifall till vad i regeringsprotokollet förordats samt motion 1984/85:2143 såvitt nu är i fråga och med avslag på motionerna 1984/85:2139 yrkande 19 såvitt nu är i fråga samt 2801 yrkande 30 medger att de under 4 a och 4 b angivna ramarna får överskridas om det behövs av sysselsättningsskäl,
6. beträffande *vissa anslag* att riksdagen med bifall till vad i regeringsprotokollet förordats och med avslag på motion 1984/85:2139 yrkandena 12 och 13 för budgetåret 1985/86 under elfte huvudtiteln anvisar
 - a) till *Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler* ett förslagsanslag av 73 000 000 kr.,
 - b) till *Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler m. m.* ett förslagsanslag av 85 000 000 kr.,
7. beträffande *anslag i övrigt* att riksdagen med bifall till vad i regeringsprotokollet förordats till *Lån till allmänna samlingslokaler* för budgetåret 1985/86 under elfte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 25 000 000 kr.

Stockholm den 28 februari 1985

På bostadsutskottets vägnar

KJELL A. MATTSSON

Närvarande: Kjell A. Mattsson (c), Oskar Lindkvist (s), Rolf Dahlberg (m), Thure Jadestig (s), Knut Billing (m), Magnus Persson (s), Bertil Danielsson (m), Per Olof Håkansson (s), Margareta Gard (m), Kerstin Ekman (fp), Tore Claeson (vpk), Margareta Palmqvist (s), Agne Hansson (c), Nils Nordh (s) och Nina Jarlbäck (s).

Reservationer

1. Avveckling av stödet till allmänna samlingslokaler

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Margareta Gard (alla m) anser att

dels den del av utskottets betänkande som på s. 2 börjar "Utskottet har" och på s. 4 slutar "ovan (s. 2) anförts" bort lyda:

Redan år 1942 fattade statsmakterna beslut om ett statligt ekonomiskt stöd till de allmänna samlingslokalerna. Alltsedan dess har samhället genom generösa bidrag och lån stimulerat byggandet och underhållet av sådana lokaler. Denna långvariga och kontinuerliga stödgivning har fått till följd att vi i dag har ett rikligt samlingslokalbestånd av i huvudsak mycket god standard. Det framstår därmed som klart att stödet i stor utsträckning haft sin avsedda verkan att genom lokalerna praktiskt främja föreningslivet. Som framhålls i motion 2139 (m) har stödet bidragit till att åtgärder i samlingslokalbeståndet fått hög prioritet i kommunerna. Det kan ifrågasättas om inte ambitionerna varit alltför höga. Inte minst har de under senare år av sysselsättningsskäl vidtagna ramvidgningarna medverkat härtill. Den höga ambitionsnivån har i många fall lett till en överetablering som medfört att lokalerna utnyttjas dåligt, vilket i sin tur skapat ekonomiska problem för många samlingslokalägarande föreningar och stiftelser. Kommunerna har därför i allt större utsträckning tvingats att ta över ansvaret för samlingslokaler. Det framstår mot bakgrund härav som nödvändigt att få till stånd en ökad användning av det befintliga lokalbeståndet. Detta kan t. ex. ske genom ett ökat samarbete och samutnyttjande mellan olika föreningar. Det torde enligt utskottets uppfattning finnas goda möjligheter att använda nuvarande lokaler på ett effektivare sätt. Utskottet vill i detta sammanhang också peka på den resurs som skolans lokalbestånd utgör. Skolans lokaler bör utanför ordinarie skoltid i ökad utsträckning kunna användas för föreningslivets behov.

Med hänvisning till vad som ovan anförts och med hänsyn till en hårt ansträngd offentlig ekonomi bör enligt utskottets mening samlingslokalstödet avvecklas fr. o. m. den 1 juli 1985 i enlighet med förslaget i motion 2139 (m) yrkande 11 såvitt nu är i fråga. Några ramar för samlingslokalstödet behöver därmed inte fastställas. Regeringsförslaget avstyrks i denna del.

Utskottets ställningstagande i huvudfrågan – att samlingslokalstödet skall avvecklas – innebär att yrkandena i motionerna 1474 (s) och 2143 (c, s, fp) såvitt nu är i fråga saknar aktualitet. Motionsyrkandena avstyrks.

dels utskottet under 1 – 4 bort hemställa

- 1 – 4. beträffande *avveckling av stödet till allmänna samlingslokaler* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2139 yrkande 11 avslår regeringens förslag samt motionerna 1984/85:1474 och 2143 såvitt nu är i fråga.

2. Bemyndigande att få överskrida ramarna av sysselsättningsskäl

Rolf Dahlberg (m), Knut Billing (m), Bertil Danielsson (m), Margareta Gard (m) och Kerstin Ekman (fp) anser – under förutsättning av bifall till utskottets hemställan under 1 – att

dels den del av utskottets betänkande på s. 5 som börjar ”I budgetpropositionen” och slutar ”yrkande 30 avstyrks” bort lyda:

Det har under senare år blivit allt vanligare att regeringen begär riksdagens bemyndigande att få vidga vissa ramar av sysselsättningsskäl. Detta betyder enligt utskottets uppfattning att riksdagen på ett oacceptabelt sätt frånsäger sig möjligheten att pröva stödgivningens totala omfattning och ibland också inriktning. Inte minst när det gäller stödet till de allmänna samlingslokalerna har de av sysselsättningsskäl vidtagna ramvidgningarna fått en sådan omfattning att de beloppsmässigt ofta vida överstiger de ordinarie och av riksdagen fastställda ramarna för resp. budgetår. Denna beslutsordning bör enligt utskottets uppfattning upphöra. I den mån ramvidgningar kan komma att aktualiseras av sysselsättningsskäl eller av andra skäl bör förslag härom i vanlig ordning underställas riksdagen. Endast härigenom ges riksdagen möjlighet att förutsättningslöst pröva långivningens omfattning.

Med hänvisning till vad nu anförts tillstyrks förslagen i motionerna 2139 (m) yrkande 19 såvitt nu är i fråga samt 2801 (fp) yrkande 30. Regeringsförslaget samt motion 2143 (s, c, fp) avstyrks i motsvarande delar.

dels utskottet under 5 bort hemställa

5. beträffande *bemyndigande att få överskrida ramarna av sysselsättningsskäl* att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:2139 yrkande 19 såvitt nu är i fråga samt 2801 yrkande 30 avslår regeringens förslag och motion 1984/85:2143 såvitt nu är i fråga.

3. Vissa anslag

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Margareta Gard (alla m) anser – under förutsättning av bifall till reservation 1 – att

dels den del av utskottets betänkande på s. 5 som börjar ”De i” och slutar ”i fråga” bort lyda:

Bostadsutskottet har ovan på goda grunder tillstyrkt motion 2139 (m) i huvudfrågan – att samlingslokalstödet skall avvecklas. Härigenom kan också anslagen till anordningsbidrag m. m. samt upprustningsbidrag m. m. minskas i enlighet med förslagen i samma motion. Motion 2139 (m) yrkandena 12 och 13 tillstyrks. Regeringsförslaget avstyrks därmed i motsvarande del.

dels utskottet under 6 bort hemställa

6. beträffande *vissa anslag* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2139 yrkandena 12 och 13 och med anledning av vad i

regeringsprotokollet förordats för budgetåret 1985/86 under elfte huvudtiteln anvisar

- a) till *Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler* ett förslagsanslag av 70 000 000 kr.,
- b) till *Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler m. m.* ett förslagsanslag av 66 000 000 kr.

Särskilt yttrande

Kerstin Ekman (fp) anför:

I föreliggande betänkande behandlar utskottet bl. a. motion 2143 (c, s, fp) om bidrag till riksorganisationerna för samlingslokaler. Utskottet har därvid anfört att eventuella överväganden om ytterligare medel till organisationerna bör göras i samband med att ställning tas till frågan om eventuell ramvidgning av sysselsättningsskäl. Jag delar denna utskottets uppfattning men förutsätter att frågan i enlighet med vad i motion 2801 (fp) förordats underställs riksdagens prövning.

